

20. 12. 2017

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Z rodičovské na pracák aneb jak studující matka samoživitelka o výživné přišla

Rozvedený manžel má za určitých podmínek vůči bývalému manželovi právo na výživné. Podrobnosti stanoví § 760 odst. 1 o. z.: „Není-li rozvedený manžel schopen sám se živit a tato jeho neschopnost má svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním, má vůči němu jeho bývalý manžel v přiměřeném rozsahu vyživovací povinnost, lze-li to na něm spravedlivě požadovat, zejména s ohledem na věk nebo zdravotní stav rozvedeného manžela v době rozvodu nebo skončení péče o společné dítě rozvedených manželů.“

V usnesení sp. zn. **III. ÚS 3180/17, ze dne 31. 10. 2017** se Ústavní soud zabýval výkladem shora citovaného ustanovení z pohledu nikoliv vzniku (nýbrž) zániku vyživovací povinnosti, tj. případem, kdy jedna ze zákonných (hmotně právních) podmínek pro vznik práva na výživné rozvedené manželky ex post odpadla v důsledku podstatné změny poměrů.

Ke skutkovému stavu. Manželství rozvedené manželky (stěžovatelky) a bývalého manžela (vedlejšího účastníka) bylo rozvedeno; z manželství se narodily tři děti, které byly soudem svěřeny do péče stěžovatelky; vedlejšímu účastníku bylo stanoveno přispívat na jejich výživné. Stěžovatelka má v péči současně další dítě, na něž je hrazeno jeho otcem výživné.

Okresní soud v Jindřichově Hradci uložil vedlejšímu účastníku povinnost přispívat od 9. 6. 2014 stěžovatelce výživným 500 Kč měsíčně. Důvodem bylo zjištění, že stěžovatelka je na rodičovské dovolené a celodenně pečuje o nejmladší z dětí z rozvedeného manželství (v té době tříleté dítě), proto není schopna sama se živit (resp. nastoupit do zaměstnání).

K návrhu vedlejšího účastníka podanému v květnu 2016 rozhodl Okresní soud v Pelhřimově tak, že jeho návrh na zrušení výživného od 1. 7. 2016 zamítl.

Krajský soud v Českých Budějovicích (pobočka v Táboře) k odvolání vedlejšího účastníka rozsudek okresního soudu změnil. Vyživovací povinnost vedlejšího účastníka ke stěžovatelce od 1. 9. 2016 zrušil, a (naopak) návrh v části týkající se zrušení vyživovací povinnosti za červenec a srpen 2016 zamítl. **Krajský soud konstatoval, že pominula jedna z podmínek dle § 760 odst. 1 občanského zákoníku, neboť neschopnost stěžovatelky sama se živit (již) nemá původ v manželství ani v souvislosti s ním; nezaměstnanost stěžovatelky nemá původ v péči o děti, ale příčinou je stav trhu práce. Stěžovatelka, oproti situaci při rozhodování o stanovení výživného, již není na rodičovské dovolené, je od září 2016 vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání na Úřadu práce České republiky (od tohoto data proto krajský soud zrušil povinnost výživného), nejmladšímu dítěti je 5 let a nic nebrání jeho nástupu do mateřské školy, stěžovatelka má odpovídající kvalifikaci k výkonu zaměstnání či pracovní činnosti**

(bylo její volbou, dala-li přednost studiu).

Stěžovatelka podala proti rozhodnutí odvolacího soudu ústavní stížnost, v níž namítala zejména, že krajský soud nezohlednil skutečnost, že trh práce nenabízí odpovídající reálné uplatnění pro matku samoživitelku se čtyřmi nezaopatřenými dětmi (z toho dvěma předškolního věku), že v regionu jejího dřívějšího bydliště nebylo zaměstnání, jež by mohla vykonávat vedle péče o děti, proto se (a to rovněž z důvodu nedostatečné dopravní dostupnosti), s dětmi na jaře 2017 odstěhovala.

Stěžovatelka dále uvedla, že situace se však nezlepšila, neboť v průběhu roku nemohla umístit dvě nejmladší děti do mateřské školy; podařilo se jí umístit je pouze do přípravné třídy základní školy na dopoledne (ve zbývající době zajišťovala jejich péči sama) a že rovněž s ohledem na nemocnost dětí (běžné nachlazení a dále jedenkrát hospitalizace u starších dvou dětí) a pravidelné lékařské prohlídky (pediatrie, zubní), je nereálné celodenní zaměstnání stěžovatelky; pro případné zaměstnavatele je neperspektivní (bez ohledu na její vzdělání a schopnosti). Podle stěžovatelky tak nemožnost jejího zaměstnání souvisí s péčí o děti z rozvedeného manželství, nikoliv s trhem práce.

Stěžovatelka dále upozorňovala na to, že ji krajský soud svým rozhodnutím "potrestal" odejmutím výživného za to, že nepřijala zaměstnání, jež by bylo v rozporu s její kvalifikací, schopnostmi a možnostmi, že realizuje své právo na péči a výchovu dětí a že se rozhodla studovat a rozšířit si vzdělání.

Ústavní soud ústavní stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou s následujícím zdůvodněním. Stěžovatelka dle Ústavního soudu sama poukazovala spíše na nepříznivé podmínky na trhu práce, nikoliv na nezbytnost péče o děti (nejmladší z dětí) z manželství. Neuváděla žádné skutečnosti, pro které nejmladší nezletilý nemohl (podle ní) zahájit, a to ani od září 2016, docházku do předškolního zařízení; nezbytnost celodenní péče o něj od září 2016 podle názoru Ústavního soudu ani z ústavní stížnosti neplynula. Stěžovatelka nevyvracela zjištění obou soudů, že již není (nebyla) na rodičovské dovolené.

Ústavní soud nad rámec shora řečeného uvedl, že i tvrzení stěžovatelky o stavu trhu práce, resp. její neuplatnitelnosti (údajně) na celém trhu práce, bylo jen obecné a nebyly zřejmé žádné konkrétní (v důsledku péče o děti) zmařené pracovní možnosti, o které by aktivně usilovala. Spíše se z její argumentace, která se týká svobodné volby povolání, Ústavnímu soudu jevílo, že určité pracovní příležitosti stěžovatelka zřejmě měla, avšak nepřijala je. Bylo dle Ústavního soudu také jisté na volbě samotné stěžovatelky, kdy v rámci školního roku změni sobě i dětem bydliště, a jaké místo, s ohledem na pracovní příležitosti, vybere. **Náhled stěžovatelky, podle kterého obtížnost či náročnost pro rodiče časově skloubit běžnou péčí o děti s pracovní činností je třeba podřadit pod případy, na které dopadá § 760 odst. 1 občanského zákoníku, je dle Ústavního soudu extrémně extenzivní, a ve svém důsledku by znamenal, že vždy ten z rozvedených manželů - rodičů, který by měl dítě či děti svěřeno do péče, by měl "automaticky" nárok na výživné, neboť by se obecně vycházelo z předpokladu (který by ani nemusel být konkrétně naplněn, protože pracovní uplatnění závisí i na dalších ukazatelích, včetně kvalifikace a schopností uchazeče o práci), že jeho uplatnění na trhu práce je horší (nemocnost dítěte je pravidlem) než u rozvedeného rodiče, který nemá dítě svěřeno do své péče.**

S dalšími argumenty stěžovatelky se Ústavní soud vypořádal tak, že je zcela na stěžovatelce, zda se bude nadále vzdělávat či rozšiřovat svou kvalifikaci (ostatně různé rekvalifikační programy jsou nabízeny i Úřadem práce České republiky); odejmutí jí výživného zásah do práva zakotveného v čl. 33 odst. 1 Listiny nepředstavuje (vedlejší účastníkem placené výživné nebylo za účelem hrazení školného stěžovatelce; rozvedený rodič nemá povinnost živit druhého z rozvedených rodičů, rozhodne-li se tento studovat namísto výkonu pracovní činnosti). Ve volbě povolání dle čl. 26 odst. 1

Listiny krajský soud stěžovatelku také napadeným rozsudkem neomezil; je zcela na stěžovatelce, zda (při vědomí nutnosti své obživy i vyživovací povinnosti ke svým dětem) případné jednotlivé pracovní příležitosti využije či nikoliv. Stěžovatelce jsou děti svěřeny do péče, tedy má plný prostor pro péči a jejich výchovu. **Nelze dle Ústavního soudu přisvědčit jejímu výkladu, podle kterého jí čl. 32 odst. 4 Listiny garantuje právo na celodenní péči o děti bez ohledu na jejich věk a dle její volné úvahy s tím, že v takovém případě má navíc nárok na výživné od jejího rozvedeného manžela.**

Předmětné rozhodnutí Ústavního soudu je významné, neboť akcentuje, že neschopnost rozvedeného manžela se sám živit musí mít svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním a že tedy stav odkázanosti na výživu nelze bez dalšího spatřovat v objektivních podmínkách nijak nesouvisejících s manželstvím, které ostatně lze jen stěží klást k tíži bývalého manžela (viz neuspokojivé podmínky na trhu práce) a ani v podmínkách subjektivních [zájem rozvedeného manžela pečovat celodenně o děti bez ohledu na jejich věk a studovat namísto výkonu zaměstnání, odmítnutí nabízeného zaměstnání rozvedeným manželem, k tomu srov. § 760 odst. 2 písm. a) o. z.: „**Při rozhodování o výživném nebo o jeho výši vezme soud zřetel, jak dlouho rozvedené manželství trvalo a jak dlouho je rozvedeno, jakož i zda si rozvedený manžel neopatřil přiměřené zaměstnání, přestože mu v tom nebránila závažná překážka.**“].

Mgr. Vladimír Janošek,
advokát

[Mgr. Vladimír Janošek, advokátní kancelář](#)

Hvězdova 1716/2b
140 78 Praha 4

Tel.: +420 731 773 563
e-mail: info@akjanosek.cz

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel × společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)

- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)